

Veľov Károly (Tiszafüred/Kolozsvár):

*Trianon és a B-terv hiánya,
avagy a „kettős hatalom” kialakulása*

Mint köztudott, nagy jelentőségű döntések meghozatalánál el szokás készíteni az első döntés sikertelensége esetére egy második forgatókönyvet, amit B-tervnek szoktak nevezni, Hogy 1918 második felében miért nem létezett B-terv, az máig nyitott kérdés. Úgy tűnik, hogy a döntéshozó politikusok és katonák nem számoltak azzal, hogy elveszíthetik a háborút, mint ahogy senki sem számolt egy olyan radikális végkifejlettel, még a győztesek sem, mint amilyen végül bekövetkezett a békekötéskor.³¹² A B-terv hiánya és a trianoni békediktátum végül is Magyarország azon sajátos helyzetére, státuszára irányítják a figyelmet, amellyel a Monarchián belül rendelkezett.

Szakmai körökben közismert³¹³, hogy a birodalmat alkotó két elem – a Habsburg Birodalom és az Erdéllyel kiegészült Magyarország - politikai vezetőrétege a „kiegyezés” révén próbálta meg konzerválni hatalmát, biztosítani vezető szerepét, jelentős mértékben elfogadva az uralkodó abszolutisztikus hatalmának az érvényesülését. Azonban a látszat ellenére a Monarchia egy valójában aszimmetrikus államalakulat volt, melynek keretében a két fél nem volt egyenlő. Ez tükröződött abban a nagyon sajátos állami, egyben jogi konstrukcióban, amelyet lefektettek a kiegyezést statuáló törvényben. Míg a Habsburg birodalom bele kellett törődjön a kiegyezésbe a magyarokkal, a sajátos „társállami” státusz, a látszólag „önálló” magyar államiság attribútumainak elismerése fejében, Magyarország le kellett mondjon szuverenitásának számos lényeges eleméről (saját külpolitika és saját, teljes értékű hadsereg). Magyarország számára egy „olyan rendszert képzeltek el, amely a belpolitikában teljes önállóságot biztosít az országnak, lehetővé tesz bizonyos hatást a külpolitika alakítására, és garantálja a kormányzat alkotmányos ellenőrzését.”³¹⁴

A „kiegyezés” egy rendkívül bonyolult, ugyanakkor ellentmondásos államstruktúrát hozott létre.³¹⁵ Mindkét alkotó államnak - a röviden Ausztriának nevezett résznek és a Magyar Királyságnak - megvolt a saját parlamentje, kormánya. Viszont három minisztérium úgymond „közös” volt, nevezetesen a külügy-, a hadügy- és a pénzügyminisztérium. Az általuk meghozott döntéseket illetően nem érvényesült a két fél közvetlen ellenőrzése (de egyeztetni kellett a miniszterelnökökkel), miközben valójában a császár kezében volt a végső döntés.

A három „közös” miniszter közül kettőt, a külügyminisztert és a hadügyminisztert közvetlenül a császár nevezte ki, míg a pénzügyminiszter személyét illetően a közös minisztertanács elnöke tett javaslatot, miközben őt is a császár nevezte ki.³¹⁶ Az úzus az volt, hogy a három miniszter közül mindig csak egy lehetett magyar. Az Osztrák-Magyar Monarchia egész történetének során csak három külügyminiszter volt magyar: gróf Andrássy Gyula, majd az első világháború idején kétszer is Burián István és a világháború legvégén ifjabb Andrássy Gyula.

³¹² A kérdés részletes és átfogó tárgyalására még nem került sor. Az egyik részleges próbálkozásról ld. Gyarmati Enikő: *„A polgárháború veszélyének elhárítása Ausztria-Magyarországon. Bárány Szilassy Gyula gondolatai a duális Monarchia átalakításáról és a nemzetiségi ellentétek feloldásáról 1917-1918 fordulóján.* In: Belvedere Meridionale 29. 3.sz, 42-54.

³¹³ Magyarország története. 1848-1890. 1. Akadémiai kiadó. Budapest, 1879.764-768.

³¹⁴ Somogyi Éva: *Kormányzati rendszer a dualista Habsburg Monarchiában.* (História. MTA Történettudományi Intézete). Budapest, 1996. 44.

³¹⁵ „S mivel Ferenc József egyidejűleg volt Ausztria császára és Magyarország királya, és mivel 1867-ben fölküzdött mindkét alkotmányra, a maga személyében képviselte két szuverén állam ellentétes érdekeit, valamint egységét.” (Deák István: *Volt egyszer egy tisztikar.* Gondolat. Budapest, 1993.16.

³¹⁶ U.o. 59-62.

Legmagasabb rangúnak a három „közös” miniszter közül a külügyminiszter számított. Viszont a hadügyminiszter sohasem került ki a magyarok közül. A katonasággal kapcsolatos kérdések, beleértve a személyi kinevezéseket is, mind az uralkodó katonai kabinetjéhez tartoztak és ugyancsak a császár közvetlen döntésétől függtek. A katonai, de a polgári csúcsintézmények vezetőinek kinevezése a birodalom mindkét részében közvetlenül vagy közvetve tehát az uralkodó kezében összpontosult. Mind a hadügy, mind a külügyi kérdések a két „közös” miniszter személyén keresztül Ferenc József közvetlen irányítása alatt álltak, amiként közvetve a pénzügyek ellenőrzése is. Hosszú időn keresztül ez a hatalmi koncentráció, a dualizmus fentebb vázolt egyoldalúsága és a kisebb-nagyobb feszültségek, az ellenzéki követelések támasztotta hullámok és hullámvölgyek, politikai csatározások ellenére, végül is elviselhetőnek és elfogadhatónak tűnt a magyar politikai elit többsége számára.³¹⁷

A valójában Ferenc Józsefre szabott „kiegyezés”, a két fél jogosítványai és a közöttük kialakított kapcsolat sokrétű és nagyon körültekintő szabályozása mellett, megőrzött számos olyan abszolutisztikus elemet, amelyek biztosították az uralkodó számára a birodalom mindkét felében a kormányzás kulcsfontosságú kérdései felett az állandó ellenőrzést.

Katonai szempontból is rendkívül hátrányos volt a magyarság számára a „kiegyezés”. A katonapolitika, amely felségjog volt, a katonai kancellária hatáskörébe tartozott. Ott oldották meg a legfontosabb kérdéseket, melyeket előterjesztésük után az uralkodó hagyott jóvá.³¹⁸ Ferenc József kezében összpontosult a fontosabb katonai tisztségek betöltése (a hadügyminiszter, vezérkari főnök stb.); az előléptetések, de tőle függött még a honvédtisztek kinevezése is. A kettős államiság ellenére a birodalomnak csak egyetlen „közös” hadserege volt. Mivel Ferenc József nem bízott a magyarokban, a „közös” hadsereg mellett nem támogatta egy teljes értékű önálló magyar hadsereg létrehozását, hanem csak az osztrák részen rendfenntartó szerepet ellátó Landwehrnek megfelelő honvédséget engedélyezett. A magyar honvédelmi minisztérium hatásköre csupán adminisztratív jellegű volt. A honvédség létszáma, felszereltsége, hatásköre, messze elmaradt a „közös” hadseregétől. Csak a 1913. után sikerült Tisza Istvánnak jóváhagyatnia a honvédség számára a tüzérséget, illetve a műszaki alakulatokat. Hosszú ideig a magyar tisztikar képzése is messze le volt fékezve, minőségi szempontból elmaradottabb volt a közös hadsereg tisztikaránál; a Ludovika is csak a XIX-XX. század fordulójától kezdi meg betölteni az öt megillető felsőfokú tisztképzést is biztosító szerepkört.³¹⁹ Ugyanakkor a honvédség tisztikarának egy része német volt. Ők a „közös” hadsereg keretéből kerültek át a honvédséghez.

Ha el is tekintünk egy olyan megközelítéstől, hogy a „kiegyezés” egész időszakát egy hosszú válságként fogjuk fel, 1918. kétségtelenül és ténylegesen **a válság** éve volt és nem csupán katonai szempontból. A válság elmélyülését két személy szereplése döntően meghatározta és ez a két személy IV. Károly, illetve Károlyi Mihály volt. Közös vonásuk az volt, hogy mind-

³¹⁷ Hajdú Tibor helyesen állapítja meg azt, ami nem csak a „közös” tisztikarra vonatkozott, nevezetesen, hogy „1914-ben még együtt volt az a tisztikar, mely legfőbb erényének azt tekintette, ami legjobban hiányzott belőle – a nemzeti identitás hiányát a nacionalizmus századában, kényszerű nemzetfelettségét, mely valójában egy sajátos, anakronisztikus lelki németiséget takart”. Másként fogalmazva „a tisztikar lételeme volt a nemzetiség tagadása”. (Hajdú Tibor: *Tisztikar és középosztály*. História. MTA Történettudományi Intézete. Budapest, 1999. 164.)

³¹⁸ Somogyi Éva: *Kormányzati rendszer a dualista Habsburg Monarchiában*. História. MTA Történettudományi Intézete. Budapest, 1996. 104.

³¹⁹ A honvéd vezérkarban számosan voltak azok a tehetséges tisztek, akik jelentős szerepet vállaltak majd az első világháborút követő időszakban (Belitska Sándor, Csáky Károly, Gömbös Gyula honvédelmi miniszterek, ill. Györffy-Bengyel Sándor, Jány Gusztáv, Lakatos Géza, nagybaconi Nagy Vilmos, Szombathelyi Ferenc, Sztójay Döme későbbi tábornokok, ill. olyan vezérkari tisztek, akiket félreállítottak tanácsköztársasági szereplésük miatt Stromfeld Aurél, Bartha Albert, Julier Ferenc, Kerekes József, Linder Béla, Tombor Jenő, Weöres Sándor (Hajdú 1999, 276).

ketten alkalmatlanok voltak feladatuk ellátására: Károly, egy gyenge uralkodó volt, aki „hadvezérnek képzelte magát”³²⁰, Károlyi viszont azt hitte magáról, hogy ő az, aki arra hívatott, hogy kivezesse Magyarországot a súlyos helyzetből. Mindketten háborúellenesek voltak és hatalomra jutásukat követően minél hamarabb végett akartak vetni a háborúnak. Ezen túlmenően mindketten naivak voltak, nem voltak a szó szoros értelmében rutinos és bejáratott politikusok és nem egyszer felcserélték a taktikai kérdéseket a stratégiaiakkal és nagyobb jelentőséget tulajdonítottak a szavaknak, mintsem a tetteknek. Ez magyarázza hibáikat és befolyásolhatóságukat, ugyanis őket az események irányították és nem ők azokat.

Károly nem volt képes eredményesen működtetni a dualista monarchia mechanizmusát, *nem volt felkészülve a politikai és a katonai helyzet kezelésére és nem tudott úrrá lenni a kialakult helyzeten sem Ausztriában, sem Magyarországon..* Királyá történt megkoronázása után hibát hibára halmozott, mind káderpolitikája során, mind a kül- és belpolitika tekintetében. Sorra leváltotta a Monarchia addigi vezetőgarnitúrájának legfontosabb képviselőit: Burián István külügyminisztert, Franz Conrad von Hötzendorf vezérkari főnököt, majd 1917-ben lemondatta Tisza Istvánt is. Azonban rövid időn belül kiderült, hogy csak az elhunyt uralkodó embeire támaszkodhat. Így pl. Esterházy Móríc után, Wekerle Sándor harmadszorra lett magyar miniszterelnök, majd Czernin bő egy évi külügyminiszteri regnálása után újra Burián Istvánt lett a külügyminiszter. Ám hiába választott Károly az ő szempontjából „elfogadhatóbb” személyeket, a rendszer a régi volt, a helyzet viszont gyökeresen új.

Károly rutintalansága következtében, nem beszélve a rendszer ellenállásáról, számos, mondhatni végzetes baklövést követett el. A Sixtus párizsi herceg-féle sikertelen kiugrási kísérlete nemzetközi botrányba fullt, sőt ennek következménye az volt, hogy 1918-ban a Monarchia hadserege német főparancsnokság alá került és azzal Hindenburg és Ludendorff rendelkezett.³²¹ Miközben Károly a birodalom mindkét alkotórészét illetően integritás párti volt³²², állásfoglalásai éppen a birodalom szétesését segítették elő. Károly nem mindig volt tekintettel a birodalom mindkét részének érdekeire. Miközben a birodalom már eresztékeiben ropogott, belpolitikai reformokra szánta el magát az általános választójogot és a nemzetiségeknek tett engedményeket illetően, azonban ezeket – magyar nyomásra - végül csak Ausztriában érvényesítette. Magyar tiltakozásra 1918. október 16-i kiáltványában is csak Ausztria föderatív átszervezéséről szólt, ami ennek ellenére kihatott az magyar belpolitikai helyzetre, különösképpen a nemzetiségi mozgalmakra.

A magyar parlament 1918. október 20-án felmondta a dualizmust és perszonálunióra vonatkozó törvényjavaslatot fogadott el.³²³ Ugyanakkor megkésve fordult Wilsonhoz (okt.4.), aki válaszában már egészen más alapállást képviselt, mint nevezetes pontjai megfogalmazásakor. 1918. november elsején IV. Károly felmentette a Károlyi kormányt a neki letett eskü alól. 1918. november 13-i eckartsau nyilatkozata, melyben lemond a magyar államügyek intézéséről, hibás politizálásának volt a betetőzése. Miután József főherceg a király megbízásából Hadik János hiába bízta meg kormányalakítással, az ő sikertelen próbálkozása után Károlyi Mihály ki nevezésével Károly végképp megpecsételte a birodalom és főleg Magyarország sorsát. 1918. novemberében sorra kiáltják ki a köztársaságot Ausztriában (12-én), Csehszlovákiában (14-én), Magyarországon (16-án).

Ha 1918-ban úgy tűnhetett, hogy Károlyi Mihály a legalkalmasabb ellenzéki a miniszterelnöki tisztre, ő akkor is csak egy önjelölt politikus volt, aki ugyan látni vélte az országra lesel-

³²⁰ Deák István i.m. 250.

³²¹ U.o.250-251.

³²² U.o.

³²³ Deák István, i.m. 254.; Képviselőházi *Napló*. XLI. Budapest, 1918. 360-362.

kedő veszélyt, de miközben nem volt képes tenni ellene, ennek ellenére mégis vállalta a miniszterelnökséget.³²⁴ Károlyi valójában a szükséges tulajdonságok híján, valójában alkalmatlan személy volt a miniszterelnöki tisztre. Mindez nem akadályozta meg, hogy 1918. október 22-én a képviselőházban egyenesen fenyegetőzzék azzal, amitől – állítólag - ő maga is félt, a tömegek fellázadásától.³²⁵ Úgy tűnik, hogy helytállóak azok az ellene felhozott vádak, melyekről Milotay István írt éppen Károlyinak.³²⁶

Miközben Károlyi politikai felfogása végérvényesen elsodródott a baloldal, sőt a radikális baloldal felé (beleértve Jászit, akivel szellemi azonosságát hangoztatta³²⁷), ő valójában ezeknek a csoportoknak lett a manipulálható bábja, akik csak ideig óráig fogadták el őt. Rövid ideig tartó miniszterelnöksége is bizonyítja, mennyire nem volt képes elképzeléseit megvalósítani, hiszen nem rendelkezett kellő kormányzati tapasztalattal, amihez elégtelen volt a felkészültsége is. De híjával volt a szervezőkészségnek, amit jól tükröz a magának fenntartott külügyminisztérium megkésett (1918 decemberi) létrehozása, akár csak addig is a külügyek intézése.³²⁸ Az meg egyenesen a sors iróniája, hogy akkor nevezik ki miniszterelnöknek Károlyi Mihályt, aki csak segédlettel tudta elvégezni a jogot (!), amikor a birodalmi konzuli tanulmányokat is elvégző, majd éveken át diplomataként működő Andrássy Gyula, az addigi külügyminiszter Svájcban éppen diplomáciai tárgyalásokat folytatott az ország érdekében. És mindeközben a hatalomra jutó Károlyi nem tudja, mi történik Európában, főleg Franciaországban és még decemberben is reménykedik (!?), hogy Párizsba utazhat az ország képviseletében, mint ahogy azzal sincs tisztában, hogy mi történik abban az Amerikai Egyesült Államokban, ahonnan ő, **a politikus** 1914-ben tért vissza Európába.

Naivitásában Károlyi, egy legyőzött ország miniszterelnökeként képes volt fontosabbnak tartani a belpolitikai kérdéseket a nemzetközietknél, a demokrácia hiú ábrándját az ország biztonságánál, integritásánál.³²⁹ Jogi tájékozatlanságában nem fogta fel és üdvözölve a wilsoni pontokat; képes volt kiállni a nemzetek önrendelkezési joga mellett és ezt fennen hangoztatni azoknak, akik erre hivatkozva estek neki az országnak minden irányból, hogy kiszakítsanak belőle akkora területet, amekkorára a fantáziájuk és katonai erejük vitte. Az ország szuverenitását hangoztatva és felrúgva megint csak minden jogi szempontot és törvényes intézményi keretet, hajlandó volt a nagyon is rövid ideig hatalmon maradásért megosztani amúgy is cernaszálon függő hatalmát a nemzeti tanácsokkal, amelyek eleve megkérdőjelezték kormánya jogszerűségét.³³⁰ A megkésett politikai reflexek tipikus példája, hogy a magyar kormány csak december 9-én utasította vissza a gyulafehérvári román nagygyűlésen megfogalmazott nyilatkozatot.³³¹

³²⁴ „sokszor szinte kétségbeesésig erőt vesz rajtam, hogy a magyar politikának ez a vaksága és ez a tehetetlensége bennünket is az Oroszországhoz hasonló katasztrófába sodor. Odáig fogunk jutni, hogy külső ellenségeink teljesen megsemmisítenek bennünket, idebent pedig felülkerekedik és úrrá lesz mindenben az anarchia. A bolsevizmust immár alig lehet elkerülni és én érzem nagyon jól, hogy immár én is csak sodortatom az események által, csak fel fognak csapni az én közvetítő és levezető kísérleteimen is, túlcsapnak majd rajtam is és velem együtt maguk alá gázolják a polgári megoldás utolsó reménységét is. rettenetes mindezt tudni és nem segíthetni rajta.” (Károlyi Mihály levelezése. I, 1905-1920., Szerk. Litván György. Budapest, 1978. 250.)

³²⁵ Képviselőházi Napló, XLI. Budapest, 1918. 1918. október 22, 361-362.

³²⁶ „Ha nem ismerném tiszta szándékait, ragyogó jóhiszeműségét, férfias lelkét és törhetetlen hitét ideáljaiban, el kellene hinnem, amivel sokan vádolják, hogy hatalmi ambíciókkal tör a kormány élére s el kellene hinnem, hogy könnyelmű és lelketlen kockájátékat játszik a maga és az ország sorsával egyaránt.” (Károlyi Mihály levelezése, I, 249.)

³²⁷ U.o.320.

³²⁸ Erre számtalan példát találunk a hozzá küldött 1918. november-decemberi levelekben (Bédy-Schwimmer Rózsa stb.)

³²⁹ „... A szociáldemokraták és Jásziék őszintén antimilitaristák és háborúellenesek voltak ugyan, de fontosabbnak tartották az általános választójogot, a nacionalizmus elleni küzdelmet ...” (Hajdú, i.m. 120.)

³³⁰ U. o. 271-272.

³³¹ Károlyi Mihály levelezése, I, 318.

Károlyi Mihály és a mögötte állók nem tudták hogyan kezeljék azt a közjogi helyzetet, amely 1918 október-novemberétől kialakult IV. Károly döntéseinek eredményként, mint ahogyan – a helyzetből következően - nem tudták gyorsan felállítani azokat az intézményeket, amelyek hivatottak lettek volna képviselni és megvédeni a Monarchia kötelékéből kikerült történelmi Magyarországot.

Nem tudjuk elhessegetni a gondolatot, hogy valójában Károlyi politikai, egyben szellemi vonásainak elegyét éppen kormányának összetétele tükrözi talán a legjobban. És itt, azt hisszük, elég csak egy névre utalnunk: Linder Béla. A pacifista miniszterelnök pacifista honvédelmi minisztere helyesnek találta lemondani annak az intézménynek a működtetéséről, nevezetesen a hadseregről, amely egyedül lett volna képes megvédeni azt a háborúból éppen kikerült országot, amelynek vesztésként nem volt a területén egyetlen egy idegen katona sem.³³² Így sikerült lefegyverezni és szélnek eresztetni, kárpótlást is fizetve nekik, az ország számára akkor létfontosságú katonák tíz- és százezreit.

Károlyi és kormánya, de különösképpen Linder honvédelmi minisztere lelkén szárad, hogy hátat fordítva a november 3-i pádovai fegyverszüneti egyezménynek³³³, amely Magyarországra éppen úgy vonatkozott, mint az osztrák részekre, kezdeményezték egy újabb és messze végzetesebb fegyverszüneti egyezmény tető alá hozását Belgrádban, Franchet d'Esperey francia tábornokkal. Ezek után mi más következett volna mint a cseh-, szerb és román csapatok betörése az országba, majd később a Vix-jegyzék.

Túl az elégedetlenségen, túl a társadalom elfáradásán a háború következtében, túl az erőszakos baloldali propagandán és erőszakos nyomulásán, a kérdés, amit meg kell válaszolnunk: mi magyarázza 1918 őszén a magyar politikai elit „bénultságát”, cselekvésképtelenségét, ha egyáltalán ennek nevezhető,

A válasz egyrészt a sajátos kiegyezési konstrukcióban találjuk meg, melyet jól jellemez a három „közös” miniszter, másrészt a magyarországi közhangulat átalakulásában. Az 1848-1849-es forradalom és a Bach-korszakot követően, a „kiegyezés” – minden belső fékező vagy átalakítási törekvés ellenére - működőképesnek, több szempontból még sikeresnek is bizonyult. Magyarország gazdasági fejlődése, polgári átalakulása addig nem ismert arányokat öltött, mondhatni majd minden szempontból. Ezek voltak a „boldog békeidők”. Nem csupán a rendszerben résztvevők, de még az ellenzékiek is el kellett ismerjék azt, amit saját szemükkal is láthattak: az ország látványos átalakulását. Politikai szempontból is megvolt a „kiegyezés” hozadéka. Magyarországnak volt felelős kormánya, kétkamarás parlamentje, ahol nagyon sok, hogy ne mondjuk a legtöbb, Magyarországot illető kérdést meg lehetett tárgyalni és megoldani. Ha korlátozott hatáskörrel, az országnak volt honvédsége, sőt honvédelmi minisztere is. Ám az igazi hadsereg, a „közös”, akárcsak a Bécsben székelő külügy, az a császár közvetlen befolyása alatt állt, holmi „engedélyezett” beleszólási-egyeztetési lehetőséggel a magyarság számára. Mindezek mellett a további, lényegi nemzeti követelések elmaradása, az esetleg nagyobb beleszólási igény e két fontos területet illetően csak ideig-óráig foglalkoztatta az ellenzéket, akár csak a magyar társadalmat is. Utóbbi tudomásul vette ezt a „munkamegosztást”, mondhatni beletörődött ebbe a helyzetbe.³³⁴ Igaza van Gerő Andrásnak, hogy olyan hatalmi vákuum ke-

³³² U.o. 258. (Franchet d'Espèrey francia tábornok 1918.november 7-én megállapítja: „A magyarországi helyzet súlyos. A kormánynak nincs fegyveres ereje, sem alkotmányos támasza, mivel a király eltűnt.”)

³³³ Horváth Jenő: *A magyar kérdés a XX. században.II. A trianoni békeszerződés megalkotása és a revízió útja*. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, [Budapest], 1939. 3-13; Ormos Mária: Padovától Trianonig.Kossuth Könyvkiadó. [Budapest], 1983. 59-60.

³³⁴ „Hiába gyanakodott Ferenc Ferdinánd és környezete, a magyar függetlenségi politikusok még utólag sem vándikáltak maguknak olyan előrelátást, hogy például a honvédségben a függetlenség kivívásának eszközét látták volna; 1916 előtt nem volt olyan politikai párt Magyarországon, amely akár kimondatlanul az elszakadásra politizált volna.” (Hajdú i.m. 114.); Somogyi Éva: *Magyarok a bécsi hivatalnokvilágban*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. Történettudományi Intézet Budapest, 2017. 222.

letkezett, amikor „a magyar állam egyszerűen nem tudta betölteni azokat a funkciókat, amelyeket egy államnak be kell töltenie.”³³⁵ (Tegyük hozzá, hogy már csak azért sem, mert a „kiegyezés” korszaka erről leszoktatta.)

Azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy az eltelt két nemzedéknyi idő alatt a századfordulóra fokozatosan megváltozott a magyar közvélemény jelentős részének viszonyulása Ferenc József iránt. Az idő teltével, a kiegyezés eredményeinek hatása alatt, az egykori Habsburg császár képe, aki leverte a forradalmat, mindinkább átalakult egy a magyar népről és országról gondoskodó királlyá nem csupán a társadalom és a sajtó egy részében, de még az újsütetű katonafolklorban is.

Az első világháború végén, a padovai tűzszüneti egyezmény aláírása után kialakult helyzetben, majd utóbb, amikor Magyarország felmondta a dualista rendszert és csak a perszonáluniót vállalta, azt is csak addig, amíg a baloldal ki nem kiáltotta a köztársaságot, akkor derült ki, hogy a Bécsben székelő két „közös” minisztérium hatásköre, információi, képzett személyzete hiányoznak Magyarországon. Mint ahogy hiányoztak megfelelő számban e két szakterület magyar szakértői is. A viszonylag kevés magyar vagy magyarnak vélt vagy honos közül, aki e két területen tevékenykedett, csak egy rész állt az új magyar kormány rendelkezésére, sokan osztrák oldalon maradtak és semmit sem vállaltak, mivel birodalmi, illetve „közös”, nem magyar nemzeti volt az identitásuk.³³⁶ És ami legfőképpen hiányzott, az az információ volt. Európáról, az antant államokról, a szomszédban, de akár az országban fenekedő nemzetiségekről. Kolozsváron a tudós kormánybiztos Apáthy István olyan „jászis” elveket vallott, amelyeket a nemzetiségek (csehek, szerbek, románok) és az élükön állók már rég el- és megvetettek³³⁷. Az Amerikát megjárt Károlyi Mihály nem tud a „pontos” Wilson pálfordulásáról, ami közvetlenül érintette a Monarchiát és ugyancsak ő decemberben még hiú reményeket melenget párizsi tárgyalásokról, amikor már Belgrád kapcsán is egyértelmű a franciák Magyarországot és kormányát megvető és elvető álláspontja. Valójában Károlynak „csapata” sincs, csak őt áltató, alkalmi társai. Külföldre küldött megbízottait nem ismerik el, nem is fogadják hivatalosan. Mi több, a franciák szerint neki sincsenek érdemei, csak bűnei! Már pedig a versaillesi Legfelső katonai tanácsban ők diktáltak. Miközben Ausztriával valamennyire még hajlandók voltak tárgyalni, Magyarország legalább annyira nem létezett számukra ekkor, mint azelőtt, a dualizmus idején, amikor csakis a „közös” külügyminiszter vagy hadügyminiszter létezett a külföld számára. A kiegyezés politikai konstrukciója most ütött vissza és Magyarország teljesen el volt szigetelve, meg volt bénítva. Külügyese alig, diplomáciai képviselte egyáltalán; és szélnek eresztett katonák, míg a számba jöhető „hadseregben” a tisztikar és a kevés vezérkariak egy része német vagy más nemzetiségű volt³³⁸ és a viszonyulása is inkább birodalmi vagy Habsburg párti, mintsem magyar, akikre tehát nem lehetett számítani, nem beszélve az ország kormányáról, a jogi és közjogi kérdéseket fel nem fogó miniszterelnökről, aki B-tervre nem is gondolt, hanem csak Belgrádra.

³³⁵ Margittai Gábor: *Fel a szegycsontig*. In: *Magyar Idők*. Lugas, 2018. november 10. 2.

³³⁶ „1914-ben még együtt volt az a tisztikar, mely legfőbb erényének azt tekintette, ami legjobban hiányzott belőle – a nemzeti identitás hiányát a nacionalizmus századában, kényszerű nemzetfelettségét, mely valójában egy sajátos, anakronisztikus lelki németiséget takart. ...a tisztikar lételeme volt a nemzetiség tagadása.” (Hajdú 1999, 164.); Somogyi Éva: Magyarok a bécsi hivatalnokvilágban, 171-222.

³³⁷ Károlyi Mihály levelezése, I, 243.

³³⁸ Hajdú, i.m. 159-179.